

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
cotri „ — „ 80
Posamezne štev.
15 kr.

Oznaniła
čkrat nastisnena
od vrste 15 kr.

Naročnina,
znanila in reklamanje
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprte rekla-
macije so
poštine proste.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
uredništvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se prdene
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se neoziramo.

Nefrakovana pisma,
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
ocene poslani knjige
se ne vračajo.

Kako praznuj slovensko učiteljstvo 50letnico slav- nega vladanja Njegovega Veličanstva, našega presvet- lega cesarja Franca Jožefa I.

Vsi narodi našega širnega cesarstva bodo tekmovaje drug z drugim slavili bližajočo se 50 letnico vladanja našega preljubljenega vladarja, v vsej državi se delajo obširne priprave za oslavo tega imenitnega dogodka.

Ko je presvetli cesar lani zvedel, da se namerava ta veseli dogodek pri njegovih narodih slaviti s stavbo spomenikov in drugih krasnih naprav, je odklonil to namero s človekoljubno željo svojega blagega srca, da se naj petdesetletnica Njegovega vladanja obhaja samo z dobrodelnimi napravami.

Tudi naš slovenski narod, čegar lojalnost do prevzvišene vladarske hiše je že od nekdaj znana, ne sme zaostati za nobednim avstrijskim narodom. Posamezni deželni odbori našega jezikovnega področja so kot avtonomne oblasti storili že prve korake, a iz narodovega krila je v Celju za slovenski del Štajarske izšel v smislu Najvišje želje poziv za ustanovitev „Spodnještajarskega jubilejnega zaklada“, v podporo slov. visokošolev, h kateremu bodo prispevale občine, okrajni zastopi, posojilnice, hranilnice, društva, posamezni veljaki, narodnjaki i. t. d.

Toda vsi ti sklepi se nanašajo le na posamezno ozemlje, a ne na vso slovensko domovino.

Tovarišice! Tovariši!

Mi, ki živimo kot najvažnejši činitelj kulture med slovenskim narodom na Štajarskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem, ki poznamo njegove lastnosti, težnje in hrepenenje, mi, ki žrtvujemo zanj v potu svojega obraza vse svoje življenje, mi, ki mu vlagamo prvi temelj kulture in ga vódimo k prosveti, péljimo na oslavo imenovane petdesetletnice ves svoj narod v vseh naštetih deželah, od mesta do zadnje hribovske vasi pred prestol Njegovega Veličanstva k udanostnemu poklonu ter predložimo v svojej neomejenej udanosti in ljubezni pred ljubljenega vladarja veliko kulturno delo svojega vzvišenega poklica, delo, s kakoršnim se ne bode mogel niti pred Najvišjo cesarsko osebo niti pred svetom ponašati nobeden drugi avstrijski národ!

To kulturno delo naj se sredotoči v našej dičnej „Zavezi“, katera se naj na veselo pričakovano oslavo tako preustroji, da ne bode obsegala, kakor doslej, samo učiteljska društva, temveč tudi na razširjenej podlagi po sto in sto novih narodovih društev, katere treba v namen cesarjeve proslave ustanoviti v vsakej šolskej občini,

povrh tega še posebej za naš stan ustanoviti „Jubilejno samopomoč slovenskega učiteljstva“ in „Jubilejni zaklad za ustanovitev učiteljskih domov, oziroma konviktov.“

Tovarišice! Tovariši!

V naslednjem Vam podajam svoje pozitivno delo, namreč izdelana pravila „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, v katerih je zapopadena nameravana oslava cesarjeve redke slavnosti ne samo vsega našega stanu, temveč tudi vsega našega naroda, da jih blagovolite v svojih domačih učiteljskih sejah, učiteljskih društvih in uradnih okrajnih učiteljskih konferencah presoditi in prikrojiti.

Pravila

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, preosnovane na oslavo 50 letnega slavnega vladanja Njegovega Veličanstva našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

I. Svrha Zaveze.

Svrha Zaveze je:

§ 1.

Združitev vseh na Spodnjem Štajarskem, vsem Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroške že osnovanih in v bodoče se osnujočih učiteljskih društev, da

- a) pospešujejo duševne, materialne in socialne koristi slovenskega učiteljstva,
- b) v pedagogično didaktičnem delovanju dosegujedinost,
- c) se izdajajo pedagogične knjige, knjižnica za mladino, časopis za mladino in pedagogični časopis za učiteljstvo,
- d) se ustanovi in zdrži v primernem kraju stalna učilna razstava slovenskega šolstva in
- e) težé za vsem, kar zamore slovensko šolstvo povzdigniti.

§ 2.

Ustanovitev „Národnih (ljudskih) knjižnic za odrasle“ v vsakej šolske občini slovenskega Štajarja, Kranjskega, Primorskega in v slovenskem delu Koroškega, da:

- a) se ž njimi oslavi tudi med prostim národom do zadnje gorske vasí dični spomin 50 letnega slavnega vladanja Njegovega Veličanstva,
- b) se z njihovo ustanovitvijo povzdigne slovenski narod na ono stopinjo kulturnega razvoja, katera je primerna njegovim duševnim nadarjenostim,

c) se s splošno uporabo knjižnic slovenski narod pouči o zdravih razmerah v človeške družbi in da se njegova znana ljubezen do prevzvišene vladarske Habsburške hiše ohrani za vedno neoslabljena,

d) se vsled teh knjižnic razširi med narod čitanje ne samo zabavnih in poučnih, temveč tudi strokovnih, poljudno pisanih, nabožnih, pedagogičskih, obrtnih, poljedelskih i. dr. knjig in listov vseh strok v prosep bogoštovja, vzgoje, obrtnije, poljedelstva, živinoreje, trgovine i. t. d. sploh na korist vseh strok njegovega žitja in bitja.

§ 3.

Ustanovitev Zavezine podružnice „Jubilejna samopomoč slovenskega učiteljstva“, da se po smrti podružnikov izplača njihovim določenim dedičem toliko gl. podpore, kolikor šteje podružnica udov.

§ 4.

Ustvaritev „Jubilejnega zaklada“ za ustanovitev učiteljskih domov, oziroma konviktov, bodi si za vso slovensko učiteljstvo samo jednega, bodisi po jednega za vsako kronovino posebej, da bodo udje te podružnice deležni onih dobrot, katere so označene v njenih posebnih določbah.

II. Sredstva v dosegu svrhe.

§ 5.

Obravnave o duševnih in gmotnih koristih, o socialnem položaju slovenskega učiteljstva, o pedagogično-didaktičnih zadevah ter sploh o vsem, kar more slovensko šolstvo povzdigniti in sicer v zborovanjih posameznih okrajnih učiteljskih društev, v

društvenem glasilu in v glavnem Zavezinem zborovanju, katro se vrši vsako leto jedenkrat v kakem mestu, trgu ali vasi ali v katerem drugem primernem kraju v § 1. imenovanih dežel.

§ 6.

Tesno občevanje Zaveze z slovenskimi učiteljskimi društvi.

§ 7.

Izdavanje jednega pedagogičnega lista, društvenega glasila, v katerem se objavlja delavnost Zaveze in vseh njenih društev.

§ 8.

Izdavanje pedagogičskih knjig, knjižnice in časopisa za slovensko mladino po posebnem izvoljenem pedagogičkem odboru, oziroma po posebnem v zavezi stoječem društvu.

§ 9.

Ustanovitev stalne učilne razstave slovenskega šolstva v primernem mestu in njeno vodstvo po posebnem razstavnem odboru.

§ 10.

Uprava in vrhovno vodstvo „Národnih (ljudskih) knjižnic in vseh v zavezinem smislu preosnovanih že obstoječih bralnih društev i. t. d. po upravnem zavezinem odboru, nadzorovanje istih po posebnem generalnem nadzorniku, po okrajnih knjižničnih nadzornikih in po okrajnih učiteljskih društvih. Obravnava v glavnem zavezinem zborovanju vseh v knjižnično področje spadajočih zadev v povzdigo izobraženosti slovenskega naroda.

§ 11.

Uprava in vrhovno vodstvo „Jubilejni samopomoči slovenskega učiteljstva“ po upravnem zavezinem odboru. Nadzorovanje in poročilo delovanja te podružnice po posebnem generalnem nadzorniku v glavnih zavezinih zborovanjih.

§ 12.

Uprava „Jubilejnega zaklada“ za ustanovitev učiteljskih domov oziroma konviktov“ ter vrhovno vodstvo vseh učiteljskih domov oziroma. konviktov.

§ 13.

Redni letni prispevki:
a) učiteljskih društev;

b) Narodnih (ljudskih) knjižnic;

c) „Jubilejne samopomoči“ posebej za svojo blagajnico;

d) „Jubilejnega zaklada“ posebej za svojo blagajnico;

e) Čisti dobiček vseh zavezinih podjetij;

f) Darovi dobrotnikov in podpornikov.

III. Sedež.

§ 14.

Sedež Zaveze je mesto Ljubljana brez ozira na stanovališče predsednikovo.

IV. Člani.

§ 15.

Člani Zaveze so:

A. Izvršujoči,

B. častni,

C. podporni in

D. dobrotniki.

A. Izvršujoči člani.

§ 16.

K Zavezi lahko pristopi vsako učiteljsko društvo v § 1. imenovanih dežel. Izvršujoči člani teh društev so zajedno izvršujoči člani Zaveze. Častni, podporni i. t. d. člani teh društev niso člani Zaveze.

§ 17.

Vsaka po Zavezi ustanovljena „Narodna (ljudska) knjižnica“ ali po njej preosnovano že obstoječe bralno društvo in čitalnica v § 2. naštetih deželah in pokrajinah so kot celote član Zaveze. Člani teh pa niso člani Zaveze.

§ 18.

Zavezina podružnica „Jubilejna samopomoč slov. učiteljstva“ je le kot celota član Zaveze brez ozira, so li njeni člani že po svojih učiteljskih društvih člani Zaveze ali ne.

§ 19.

Podružnica „Jubilejni zaklad za ustanovitev učiteljskih domov in konviktov“, oziroma že ustanovljeni učiteljski domi in konvikti so le kot celota člani Zaveze, posamezni njihovi člani se ne smatrajo za člane Zaveze.

B. Častni člani.

§ 20.

Častnim članom Zaveze postane lahko vsakdo, ki si je stekel izvanrednih zaslug

za slovensko šolstvo, učiteljstvo, za slovensko pedagogičsko književnost posebej in za slovensko književnost v obče, za Zavezo slov. učiteljskih društev, oziroma za njene podružnice, kakor: Narodne (ljudske knjižnice), Jubilejno samopomoč, Jubilejni zaklad in učiteljske dome ali konvikte. Predloge za imenovanje častnih člane sme glavnemu zaveznemu zborovanju predlagati le upravni odbor Zaveze.

C. Podporni člani.

§ 21.

Podporni član Zaveze lahko postane vsaka tudi izven Zavezinih društev in podružnic stoječa korporacija in oseba brez razlike spola in stanu, ki uplača neko poljubno svoto naravnost Zavezi z naznanilom, da hoče postati podporni član Zaveze.

D. Dobrotniki.

§ 22.

Dobrotnik Zaveze postane lahko vsaka oseba brez ozira spola in stanu in korporacija, ki uplača neko poljubno vsoto naravnost Zavezi brez naznanila, da hoče postati podporni ud.

V. Pristop in izstop članov.

§ 23.

- Posamezna učiteljska društva pristopijo k Zavezi, ako to v svojem zborovanju sklenejo. Ta pristop je naznaniti pismeno upravnemu odboru, kateri sklepa o vsprejemu.
- Pristop učiteljskih društev k Zavezi se lahko vrši v vsakem času, vendar je donesek za celo tekoče društveno leto vplačati.
- Posamezno učiteljsko društvo izstopi iz Zaveze, ako to v svojem zborovanju sklene in ta sklep upravnemu odboru Zaveze pismeno naznani.
- Posamezna učiteljska društva se smatrajo za molče izstopivše, ako svojega letnega doneska po trikratnem opominu ne vplačajo.

§ 24.

Vsaka po Zavezi ustanovljena „Narodna (ljudska) knjižnica“, preosnovano bralno društvo in čitalnica postane s trenutkom

ustanovitve oziroma preosnovitve članom Zaveze ter ne more izstopiti, izvzemši ako njihov glavni zbor ločitev v posebno Zavezo sklene, ali ako prostovoljno ali neprostovoljno razpade.

Isto tako postane „Jubilejna samopomoč slovenskega učiteljstva“, „Jubilejni zaklad“ in učiteljski domi članom Zaveze, kadar se je konstituiral, a izstopiti ne more izvzemši ako Zavezin glavni zbor njihove ločitve v posebno društvo sklene.

VI. Dolžnosti in pravice članov.

§ 25.

- Vsako k Zavezi pristopivše učiteljsko društvo plača navadno na leto 20 kraje. za vsakega pravega uda, za podpornega pa 10 kr. Visokost letnega doneska za posamezne člane lahko določi delegacija od leta do leta.
- Letne doneske posameznih društev je poslati vsaj do konca malega srpana upravnemu odboru.
- Kadar katero učiteljsko društvo pristopi k Zavezi, ima zajedno na upravni odbor poslati natančen imenik vseh svojih članov s podatki značaja in bivališča ter prepis svojih pravil.
- Po vsakem glavnem zboru posameznih društev je naznaniti novo izvoljeni odbor ter vse izpremembe upravnemu odboru.
- Vsako društvo izvoli delegate za zavezino zborovanje in sicer: društvo do 10 članov voli 1 delegata, društvo od 10—20 članov dva, od 20—30 tri i. t. d.
- Vsak pravi član v Zavezi stoječega učiteljskega društva ima pravico v glavnih zborovanjih govoriti, predloge staviti, debate se vdeleževati, glasovati in v sporazumljenji s predsednikom goste uvesti.
- Vse dopise na upravni odbor je pošiljati franko.
- Vsako v Zavezi stoječe okrajno učiteljsko društvo je dolžno ustanavljati na oslavo vladanja v svojem okraju oziroma v okrajih, kateri se mu odkazujejo „Narodne (ljudske) knjižnice“ in sicer ne samo do jubilejnega leta 1898. temveč

tudi pozneje tako dolgo, dokler ni v vsakej šolskeji občini po jedna knjižnica za odrasle.

§ 26.

- a) Vsaka „Narodna knjižnica“ ali v zavezinem smislu preosnovano bralno društvo, čitalnica plača od vseh svojih letnih dohodkov 5 % v zavezino blagajnico.
- b) Te letne doneske je poslati vsako leto do konca meseca grudna upravnemu odboru.
- c) Polovico teh letnih doneskov odstopi Zaveza takoj „Jubilejnemu zakladu za ustanovitev učiteljskih domov oziroma konviktov“ polovico pa pridrži v svojej blagajnici.
- d) Kadar se ustanovi katera narodna knjižnica ali se preosnuje že obstoječe bralno društvo in čitalnica, se odpošlje okrajnemu knjižničnemu nadzorniku natančen imenik odbora in število vseh pravil, podpornik i. t. d. članov.
- e) Po vsakem glavnem zborovanju posameznih knjižnic, bralnih društev, čitalnic je naznaniti novo izvoljeni odbor z natančnimi podatki in število vseh pravil podpornih i. dr. udov okrajnemu knjižničnemu nadzorniku.
- f) Vsako „Narodno (ljudsko) knjižnico“, preosnovano bralno društvo in čitalnico zastopa v delegaciji okrajni knjižnični nadzornik kot posebni delegat, katerega je bilo pristojno okrajno učiteljsko društvo imenovalo okrajnim knjižničnim nadzornikom.
- g) Krajni knjižnični nadzornik, katerega imenuje za vsako knjižnico kot poročevalca dotično okrajno učiteljsko društvo zastopa svojo knjižnico v glavnem zborovanju Zaveze s pravico posvetovanja in glasovanja.

h) Posebnega glavnega zborovanja za knjižnice, bralna društva, čitalnice i. t. d. ni, njihove društvene zadeve se rešujejo v delegaciji oziroma v glavnem zborovanju Zaveze.

i) Okraji, v katerih ni nobenega učiteljskega društva se v nujnih slučajih po upravnem odboru Zaveze pridelijo najsposobnejšim bližnjim učiteljskim društvom, v navadnih slučajih pa po delegaciji.

§ 27.

- a) Podružnica „Jubilejna samopomoč slovenskega učiteljstva“ je poseben oddelek Zaveze. Njen generalni nadzornik je član upravnega odbora. Podružnica „Jubilejna samopomoč“ vodi v osebi zavezinega blagajničarja posebno blagajnico ter se Zavezi od njenih dohodkov in članov ničesar ne plačuje.
- b) Nadalnje dolžnosti in pravice članov do Jubilejne samopomoči določujejo njene posebne določbe in pravila.
- c) Dobrote Jubilejne samopomoči uživajo le člani tega oddelka.

§ 28.

- a) Jubilejni zaklad za ustanovitev učiteljskih domov oziroma konviktov je posebna Zavezina podružnica. Njegov posebni od delegacije imenovani generalni nadzornik je člen upravnega odbora. „Jubilejni zaklad“ vodi v osebi zavezinega blagajničarja posebno blagajnico ter se Zavezi niti od njegovih članov niti od dohodkov ničesar ne plačuje.
- b) Dobrote „Jubilejnega zaklada“ oziroma učiteljskih domov uživajo le člani tega oddelka.
- c) Nadalnje dolžnosti in pravice članov „Jubilejnega zaklada“ oziroma učiteljskih domov so odmerjene v posebnih določbah in pravilih. (Dalje prih.)

Zgodovina ljutomerske šole.

Odlomek iz ljutomerske kronike, spisal Matej Slekovec. (Dalje.)

Za pouk v šoli je pobiral učitelj v vsakem četrletju šolnino, od cerkvenih opravil pa je dobival štolnino. V seji dne 22.

septembra meseca 1673. l. se je oboje določilo lako-le:

„Dem Johann Leithner ist auf seinen
Dalje na strani 136.

Načrt za računanje na

(Profesor L. Lavtar.)

III. Učni

Ura	Š o l s k o					
	p r v o		d r u g o		t r e t j e	
	neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno
1.		Vaje: $5\text{cm} + 3\text{cm}$, $6\text{cm} - 2\text{cm}$ (1. rač., 14, kjer se šte- vilom prista- vijo imena)	Mere v redu, na novo: 1 leto=12 m., 1 mes.=30 dn.	1 v 1 v vrstah	Kakor 2. šol- sko leto	Shvatba ulomkov (3. Rehb., 16, 17) na kratko, ker ponav- ljaje
2.	Šteвне vaje A in B, 1—20, vaje Aa tudi na geom. telesih	detto.		Razstava števil na 2, 3 jedm. dele, nobedno štev. ne sme veči od 10 biti, n. pr. $2=1+1$, $3=1+1+1$	Praktična razvrstitev votlih mer in utež.	Vrste: $\frac{2}{2}=1 \times \frac{2}{2}$ $\frac{4}{2}=2 \times \frac{2}{2}$ itd.
3.	Vaje α, β, γ 1—20	detto.		detto.	Primerjanje ulomkov, po- očitovanih na daljicah n. pr. $\frac{1}{2} > \frac{1}{3}$ (4. Rehb., 47)	Sprememba celih in meš. števil na ulomke (3. Rehb., 47, 48)
4.		Vrsti: $10+1=$ $10+2=$ itd. $11=10+$ $12=10+$ itd.		detto.	Primerjanje ulomkov z 1 celoto Čisti, nečisti ulomki	Vrste: $\frac{2}{2} = . \times \frac{2}{2}$ $\frac{4}{2} = . \times \frac{2}{2}$ itd.
5.		Vrsta: $1+10=$ $2+10=$ itd.	Obleč. naloge za merjenje, sklep v obl. za množenje (2. rač., 54)	Vaje: $1+1=$, $2 \times . = 2$ polov. od 2= (2. rač., 19, 20) v prost. 1—30	Počituj na daljicah: $2 \times \frac{4}{4}$, $3 \times \frac{5}{5}$ itd. (4. Rehb., 47)	Kakor neposredno
	Šteвне vaje A in B 1—20. Vaje α, β, γ , 1—20. Seštevanje in odštevanje jednakoimenastih števil. — Vrsti: $10+1$, $10+2 \dots$ $1+10$, $2+10 \dots$		1 v 1 v vrstah. — Pripravljalne vaje na delitev, 1—30. 1 leto=12 m., 1 mes.=30 dn. Oblečene naloge za mer- jenje, sklep v obl. za množ.		Shvatba ulomkov. — Vrste: $= \frac{2}{2} = 1 \times \frac{2}{2}$, $\frac{4}{2} = 2 \times \frac{2}{2}$ itd. Sprememba celih in meš. štev. na ulomke. — Pri- merjanje ulomkov, čisti, nečisti ulomki. — Prakt. razvrstitev votl. mer in utež	

jednorazredni ljudski šoli.

(Dalje.)

načrt.

l e t o						Teden
č e t r t o		p e t o		6. 7. in 8.		
neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno	
	Množenje celih števil z osnovnimi štev. a) 4 lg. 3 pl. $\times 2$ b) 5 S 3 D 2 J $\times 3$ c) 2328 $\times 4$ — Množenje mnogoimen. štev. tudi v dec. obliki (4. Reh., 30, 31)		Vrste : $2 \times \frac{1}{2}$, $2 \times \frac{2}{2}$ itd. $3 \times \frac{1}{3}$, $3 \times \frac{2}{3}$ itd. pri popr. itd. (prim. prej. teden)		Odstotni račun (prim. prej. teden)	22.
	detto. Pri popravil pravilo		Vrste : $2 \times \frac{1}{4}$, $2 \times \frac{2}{4}$ itd. $2 \times \frac{1}{6}$, $2 \times \frac{2}{6}$ itd. Pri popr. itd. (prim. prej. uro)		detto.	
	Vaje o množenju z osnovnimi številkami		Vaje za množenje ulomkov, ako je imenivec deljiv s celim številom		detto.	
	Množenje z 10 kakor z osn. štev. Krajše množenje		Deljenje ulomkov s celimi štev., ako je števec deljiv s celim številom		detto.	
	Množenje celih števil a) z osnovnimi števili, b) z 10.	Množenje ulomkov s celimi števili po drugem načinu. — Deljenje ulomkov s celimi števili po 1. načinu.			Odstotni računi.	

(Dalje sledi.)

eingereichten Extract wegen haltender schuel von denen Khinder nachfolgendes schulgelt quaterberlich verwilligt worden, alls von lesen lehrnen 15 kr.
Lesen und schreiben 30 "
Raitten 45 "

Von Khirendiensten

Von ain Conduct 15 "
von ain ambt 15 "
von einer Vigil 15 "
Letzte oehlung zu geben . . . 15 "
Einen Khrankhen zu versehen . 3 "
Von der Khirchen wäsch und Hostien zu pachen ist ihme bey verwichener Khirchen raithung Jährlich aussgeworfen worden . 3 fl.
Ordinari Jahrsbesold. bleibt wie hievor 43 "

Tudi dne 11. junija meseca 1677. se je pri zbornični seji obravnavalo o učiteljskih stvarih. Varaški zapisnik poroča namreč to-le: „Johann Leitner Organist. Ist heunt dato mit ihme nach seine Resignation widerumb accordirt worden, nembliehen das jede Vesper zu Feyertagzeiten vmb 3 Uhr, die Litaney aber sambstags vmb 6 abends, das ist zu sommerszeit gehalten werden solle, dem schueldienst solle er auch verriechung laisten zum fol aber ein oder anderer vndergebener burger vor die Instruction nit zallete, solle Herr ord. Richter Ihme organisten alsobalden aussrichtung thuen, vnd ist die Zahlung vnd Besoldung auf 45 fl.; beschwert sich dessen. Ist beschl. weillen er mit der Besoldung nit zufrieden soll man Herrn Erzpriester vmb recomendierung bitten.“¹⁾

Koncem 17. veka in še potem nekaj časa, je vsakteri učitelj v Ljutomeru dobival kot cerkovnik iz cerkvene blagajnice letnih 40 gld.²⁾

V prvi polovici 18. veka je imel učitelj v Ljutomeru 56 gld. 36 kr. stalne plače, vrhu tega je dobival od kapele v Doljnemgradu na leto 1 gld. 15 kr., potem 16 ¼ vaganov ajde, od vsakega kmeta v vasi po 1 klobaso ali 3 kr., nekaj prediva

ali 3 kr., po 1 kos sira ali 3 kr. in mesto štole nekaj prostovoljne zbirce.¹⁾

Nekateri učitelji se tudi vino točili, a 22. oktobra meseca 1728. l. je magistrat to učitelju Antonu Ročkerju strogo prepovedal. Ker pa je prosil, naj mu dovolijo iztočiti vsaj še en polovnjak, mu je trg prošnjo vendarle uslišal.²⁾

Zaradi imenovanja učitelja je nastala po letih velika zmešnjava, ki je povzročila dolgoletne prepire in pravde. Že koncem 17. veka si je vedel braneški grajščak kot vogtijski gospod z drugimi pravicami pridobiti tudi potrjenje od magistrata vsprejetega učitelja in ni dolgo trajalo, da je začel v tem oziru celó svojevoljno ravnati in samooblastno nastavljeni cerkvene služabnike. A temu se je župnik Matej Ozmeč odločno uprl, ter cerkvi pridobil pravico imenovanja učitelja. Zaradi tega so mu hoteli tržani l. 1725, o priliki zgradbe nove šole sicer nagajati, a slednjič so se vendar le udali.

Tudi župnik dr. Jožef Matija Petek je imel za svojega službovanja (1734—1747) v tem oziru hude borbe z graščino, a dolgoletna pravda se je slednjič rešila ugodno zanj.

Ni pa bil tako srečen njegov naslednik Mihael Frass. Stara kronika namreč poroča doslovno: „1758 den 20ten Merzen ist gestorben Georgius Koggl Schullmayster allhier, wornach, wie es sonst geschehen, von A. R. D. Michael Frass, Pfarrern die Sperr vorgekehrt worden, auch hat der Markht die Sperr beygedruckt, welche aber beyde von der Herrschafft abgerissen vnd ihre angelegt worden, welche aber Hr. Pfarrer abermahl abgerissen vnd seine vorgekehrt, dessen vngehendert hat die Herrschafft bey verspert. vnd von der Herrschafft verwachten Schuellhauss die Inventur vorgekehrt cum protestatione Parochi, darüber aber den Hrn. Pfarrer geklagt wegen beschehenen Gewalt in abreissung der Herschffil. Sperr.“

¹⁾ Deželni arhiv v Gradcu.

²⁾ Župnijski arhiv v Ljutomeru.

¹⁾ Letopis Sl. Matice 1894. st. 259 in 260.

²⁾ Deželni arhiv v Gradcu.

Eodem Anno et Mense hat er H. Pfarrer zum Schullmayster aufgenommen den Leopold Rotschkher, vnd ihm sieh der Herrschafft zu praesentieren anbefohlen, welche aber über den aufnahm protestieret, ihm vor kheinem Schuellmayster erkennt vorgeschützt das Jus zu haben allein den Schuellmayster aufzunemben. Endlich ist die Sach dahin gedihen, das weillen die Herrschafft ihm Pfarrer wegen wie oben gemeldt beschehenen gewald in abreissung der Sperr geklagt, Er H. Pfarrer aber nirgendts keine assistenz gefunden, allenthalben aber Vnrecht gesprochen worden, hat Selber die Klaag Vnkosten auch andere vngelegenheiten zu vermeiden Sich mit der Herrschafft verglichen mit Zahlung einiger schon angeloffener Vnkosten, einen Contract errichtet, vermög welchen er alles aufnahms eines Schuellmaysters, auch aller Jurisdiction über Selben sich begeben vnd solches der Herrschafft überlassen hat — et hoc propria autoritate, sine scitu superiorum.“

Vsled tega je pa župnik odklonil vsako podporo za šolo, ki je bila popravka zelo potrebna, in graščina je morala l. 1758. in 1759. plačevati stanovanje za učitelja, ter šolo sama popravljati.

Ko je blaga cesarica Marija Terezija s svojo reformacijo šolstva, zlasti pa z občnim šolskim redom za nemške normalne, glavne in trivijalne šole z dne 6. decembra meseca 1774. l. ustanovila šole po mestih in deželi, postala je tudi šola v Ljutomeru, ki je do tje bila bolj zasebna, javna in učitelju je bilo ukazano, prej ko prej napraviti skušnjo na kaki glavni šoli, da bode postal pravi učitelj.

Za cesarja Jožefa II. (1780—1790) je storilo šolstvo še znatnejši korak naprej. On je namreč l. 1784. ukazal, da se mora povsod, kjer je v okrogu pol ure 90 do 100 za šolo sposobnih otrok, ustanoviti ljudska šola, duhovnikom je pa še posebej naročil, naj ljudstvu šolo gorko priporočujejo

ter jo povspešujejo. V tej dobi je dobil Ljutomer novo šolo, ki je bila leta 1786. blizo župnijske cerkve postavljena. „Anno 1786 — poroča stara kronika, ist das Schul-Haus von Grund auf neu aufgebauet worden“.

Ta šola, pritlična hiša, na severno-vzhodni strani od cerkve je imela jedno šolsko sobo in stanovanje s kuhinjo in pivnico za učitelja. Šolska soba je bila 7-65 metrov dolga, 5-09 metrov široka in 2-83 metrov visoka.

Iz zapisnikov razvidimo, da je učilnica bila že l. 1805. zelo slaba in popravka potrebna. Šolo je takrat obiskovalo po zimi 50 in še več otrok, po letu nekoliko manj, a vsekako še vedno čez 30. L. 1809. so bili všolani sledeči kraji: Ljutomer 105 hiš, Babinci 31 hiš, Noršinci 29 hiš, Kamensček 29 hiš in Podgradje 21 hiš. V šolo je hodilo 98 otrok in sicer 52 dečkov in 26 deklet. L. 1811 je bilo 62 učencev, l. 1812. pa le 52.¹⁾

L. 1815. so popravili šolo in postavili kravji in svinjski hlev. Dne 25. avgusta t. l. je magistrat učitelju Andražu Huberju prepustil za pokopališčnim zidom ležeči košček zemlje v porabo, a le pod pogojem, da plača 15 kr. letne najemnine.²⁾

Ker je s časoma število učencev vedno bolj rastlo, bilo je treba misliti na razširjanje šole. Že l. 1824. so se začele dotične priprave in tako so l. 1826. postavili na cerkvenem trgu, ne daleč od stare novo šolo, hiš. štev. 110. Stroški so znašali 3526 gl. 25 ⁵/₁₂ kr. V njej je bilo dvoje šolskih sob in stanovanje za učitelja. Pa tudi ti dve šolski sobi kmalu nista več zadostovali; l. 1844. morali so prirediti tretjo učno sobo in nastaviti še drugega podučitelja; prvi se nahaja že koncem 18. veka. Od l. 1844. je toraj Ljutomer imel trirazredno šolo.

(Dalje sledi.)

¹⁾ Knez. škof. arhiv v Mariboru.

²⁾ Dež. arhiv v Gradcu.

Slovstvo.

Na „Odgovor“.

Da ne tratim po n. potrebnem prostora v „Popotniku“, ne odgovarjam na dolgo in široko na „Odgovor“ gospoda Brezovnika, da-si bi mi bilo to prav lahko. Prosim samó častite čitatelje našega lista, da blagovolé zaporedoma prečitati Gabrščekovi prilogi k zadnjemu lanskemu in prvemu letošnjemu snopiču „Knjižnice“, poročilo o zborovanju učiteljskega društva za celjski in laški okraj 2. febr. t. l. (Pop. 4. str. 58.), nadalje moja članka o Knjižnici in pa omenjeni „Odgovor“.

Prepričan sem, da ne bode sodba razsodnih čitateljev za-me neugodna.

Gospodu Brezovniku mi je omeniti le, da je vse, kar se objavi — torej tudi vsako poročilo — podvrženo javni sodbi, v tem slučaju tem bolj, ker je stvar važna in ker gospod Gabršček v drugi prilogi sam svetuje, da učiteljstvo izreče v tej zadevi svoje mnenje. — Primeri in citati v „Odgovoru“ niso najbolj primerni in tista opazka o mojih „otrokih Muze“ ni na mestu. Razodeti pa moram vendar, da se g. Brezovnik jako moti misleč, da hitim po sili s temi „otroki“ na dan. Vsakemu ne stori però kakor njemu.

Naj se spisi le vlačijo po miznici, naj se pilijo in pilijo, da bodo vredni objave in — mogoče celó zbirke. In če tudi morebiti kdo meni, da je tako delovanje prezaspáno, nič ne dé: največji možje mislili so drugače.

Sé svojimi spisi v javnost siliti zamore le kak neizkušén mladenič, ali pa — puhel domišljavec.

Sploh pa: ne smatrajmo se nezmotljivim, ne bodimo preobčutljivi, svetujmo drug drugemu, a ne smešimo resnih prepričanj drugih!
Ludovik Černej.

„Knjižnica za mladino“. — Založnik in izdajatelj nam piše iz Gorice: „Na znano okrožnico do vseh posojilnic in znamenitejših županstev po slovenskem so se oglasili ti-le: Posojilnice v Žalcu 21 gld., v Črnomlji 30 gld., v Framu 10 gld., v Gorici 25 gld. — Od županstev ste se oglasili iz Mirna in Št. Ferjana pri Gorici, a ni še urejeao. — Mestna posojilnica v Ljubljani je prošno odklonila, češ, da po pravilih ne more še ničesa dajati v dobrotne namene. — Vse to je še jako malo. Ali

upljiv slov. učiteljstva res ni večji? Ne verujem! Skoro gotovo je, da gg. tovariši niso storili umestnih korakov! — Tovariši, pazite na to podjetje! Ako pojde takó naprej, bo letošnja zguba še večja od lanske; dosedanji naročniki pokrijejo le stroške v knjigoveznici, kajti vseh je okoli — čujte in strmite — 350; med temi je večina na Goriškem, kajti le trije okrajni šol. sveti so naročili 130 iztisov.“

Novosti.

„Knjižnica za mladino“. Snopič XVI. ali III. snopič Antona, Martina Slomška spisov, zbranih za mladino, obsega zbirko basnij, prilik in povestij, namenjenih za nižjo in srednjo stopnjo. Odbral in priredil jih je gosp. prof. Janez Koprivnik. Knjižica šteje 80 strani in je razdeljena v dva dela. Prvi del sestoji iz 24 basnij in prilik, drugi pa iz 40 povestij.

„Pesmi.“ Zložil Simon Jenko. Za tisek priredil Anton Funtek. Ilustracije zvršila J. Kobilca. I. V Ljubljani. Založil Oton Fischer. 1896. Natisnila Ramm & Seemann v Lipskem. Str. 126. Cena 1 gld. — Prva ilustrovana izdaja slovenskega pesnika! Oprava zares krasna, primerna vsebini, in cena ne previsoka. Ilustracije domače umetnice so jako lepe. Gospod prof. Funtek je spisal za uvod kratek opis življenja in delovanja dičnega pesnika, o katerem pravi: Jenko je pesnik, čegar tvore vzpričo jasne, točne dikičje, domačih snovij, vseskozi poetiskega toka in odločnega moštva, ki celó v strogo elegijskih trenutkih zametuje vsakeršno mehkužnost, slastno čita učenjak kakor preprosti seljak, mladenič kakor deklica; iz kratka: pesmim Simona Jenka lahko po pravici vzdenemo častni nazivek: dična narodna poezija v umetniški obliki!

„Narodna vzgoja“. Slovenskemu narodu spisal Josip Ciperle. Izdalo in založilo „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“. Tiskala R. Miličeva tiskarna. Str. 79. Cena 30 kr. — To je naslov krasni knjigi, o kateri pravi po pravici nek list, da bi morala biti v vsaki slovenski hiši. Nakopičenih je v njej toliko lepih nauk in nasvetov, toliko krasnih mislij, da je ne moremo dovolj toplo priporočati. Razširjajmo jo med narodom in ravnajmo se po njej! — Dobi se pri Upravištvu „Učit. Tovarisa“ v Ljubljani.

„Poduk v igranju na citrah“. Sestavil Fran Sal. Koželjski. II. zvezek. Cena 1 gld. 50 kr. Založil L. Schwentner, knjigar v Brežicah ob Savi. Natisnila Jos. Eberle in dr. na Dunaji, VII.

„Kamniški okraj.“ Ročni zemljevid v meri 1:150.00, 1cm 1500m., prirejen za 3., oziroma 4. šolsko leto. Visoki c. kr. dež. šol. svet kranjski ga je za uporabo na tamkajšnih ljudskih šolah odobril z razpisom z dne 29. marca t. l. števil 631. Založilo ga je kamniško okrajno učiteljsko društvo. Učencem prodaja se po 11 kr. Zemljevid je jako lepo izvršil kartografski zavod G. Freytag & Berndt na Dunaji.

„Vestnik šolske družbe sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani. IX. Povodom X. redne velike skupščine v Kranji dne 8. avgusta 1895. izdalo in založilo vodstvo. Tisek J. Blasnikovih naslednikov. Na prvem mestu čitamo obširen opis X. skupščine v Kranji, potem sledi imenik podružnic z izkazom poslanih donoskov za l. 1894. in 1895., imenik pokroviteljev, članov vodstva, nadzorništva, razsodništva in družbinih zavodov. — Družba se je lepo razvila. Podružnic je štela na Kranjskem 43 moških, 16 ženskih, na Štajerskem 29 moških, 3 ženske, na Koroškem 15, na Goriškem 13 moških, 7 ženskih, Tržaškem 3 moške, 1 žensko, v Istri 1, skupaj torej 104 moških in 27 ženskih s 183 pokrovitelji, 1105 ustanovniki, 6029 letniki in 3859 podporniki,

skupaj torej 11176 članovi. Družba je imela v svojem 9. letu 15940:42 gl. dohodkov, stroškov pa 14653:14 gl.; prebitok znaša torej 1297:28 gl. saldo dne 31. decembra 1894 pa 17529:41 gl. Vzdržala je 8 otroških vrteev in petrazredno ljudsko šolo s pravico javnosti pri sv. Jakobu v Trstu, podpirala pa štiri otroške vrte in štirirazrednico društva „Sloga“ v Gorici. Vseh po družbi poučevanih ali podpiranih otrok je bilo 1387. Knjižnica družbina šteje 10 zvezkov. — S svojim vzglednim delovanjem družba pač zasluži, da jo vsak Slovenec podpira, kolikor le mogoče, ne le s tem, da daruje svoj prispevek ampak tudi s tem, da vzbuja pri drugih navdušenje za družbo, da ji pridobi kar največ mogoče podpornikov, da nabira o vsaki veseli in žalostni priliki darov, da deluje pri že obstoječih podružnicah, da snuje novih itd. Zlasti slovensko učiteljstvo bi moralo mnogo več storiti za ta naš biser, stati bi moralo v prvi vrsti bojevnikov; ker že ne more gmotno toliko žrtvovati — vsled slabega gmotnega stanja —, naj deluje na vse mogoče druge načine za to preimeno družbo. Slovenski narod mu bode vekomaj hvaležen za to!

M.

Društveni vestnik.

Iz „Zaveze slov. učiteljskih društev“.

Slavna okrajna učiteljska društva nujno prosimo, da pošljejo v smislu § 7. lit. a) zavezinih pravil svoje doneske za leto 1896. Za letošnje leto je po sklepu slavne delegacije dne 4. septembra l. l. v Novem mestu plačati 20 kr. od vsakega pravega in 10 kr. od vsakega podpornega člana. Ob jednem opozorimo ona učiteljska društva, katera so še društvenino na dolgu za leto 1895, ali pa tudi že od več let, ali vso ali v manjših svotah. naj isto poravnajo, sicer jih bomo smatrali po § 6. lit. d) naših pravil izstopivšim.

Letni doneski, sploh vse denarstvene zadeve naj se blagoizvolijo pošiljati zavezinemu blagajniku gospodu Fr. Luznarju, učitelju na Primskovem pri Kranji.

One p. t. člane „Zaveze“, kateri so zavarovani na življenje pri banki „Slaviji“ in tega predsedništvu „Zaveze“ še niso javili, prosimo, da to prav kmalu storé.

Predsedništvo „Zaveze slov. učiteljskih društev“
v Št. Juriji pri Kranji, 3. maja 1896.

Predsednik:

Luka Jelenc s. r.

Tajnik:

Ivan Šega s. r.

Blagajnik:

Fr. Luznar s. r.

Slovenjgradec. Letošnjega prvega društvenega zborovanja dne 2. februarja meseca udeležilo se je devet udov.

Gospod predsednik Janko Trobej otvori zborovanje ter navzoče prisrčno pozdravi.

I. Po prečitaniu in odobrenju zapisnika zadnjega zborovanja poroča gospod predsednik o delovanju učiteljskega društva v pretečenem letu; gosp. blagajnik Jožef Barle pa o stanju društvene blagajnice.

II. Pri volitvi novega odbora bil je zopet soglasno izvoljen predsednikom gospod Janko Trobej, njegovim namestnikom pa gospod nadzornik Franc Vrečko, blagajnik ostal je gospod ravnatelj Jožef Barle, tajnikom pa se je izvolil g. Simon Šalamun.

III. Dopisi: a) Predsedništvo „Zaveze slov. učiteljskih društev“ prosi, naj se mu javijo oni udje „Zaveze“, kateri so zavarovani pri banki „Slaviji“.

b) Predsedništvo „Zaveze“ prosi, naj se vzbuja in širi pri mladini in občinstvu zanimanje za „Knjižnico za mladino“.

c) Poročilo o zborovanju in sklepu štaj. učit. „Zaveze“ v Voitsbergu.

IV. Podavanje gospoda Alojzija Arnečič-a moralo se je zaradi njegove bolezni preložiti na bodoče zborovanje.

V nadomestitev tega podavanja, poročal je gosp. nadzornik o elaboratih lanske okrajne učiteljske konference, pohvalivši posebno razpravo gosp. Rud. Koser-ja „o važnosti in koristi gozdov“. Na to raz-

tolmačil je v jako jedernatem govoru vsebino knjige „Die formalen Stufen des Unterrichtes von Seytter“ ter podal kratek navod, kako je postopati pri pouku po teh stopnjah. Priporočivši učiteljstvu ovo knjigo, opozori še nas konečno na knjigo: „Die wissenschaftliche Pädagogik Herbert-Ziller-Stoys von Dr. Fröhlich“.

Dne 1. aprila imelo je društvo drugo zborovanje, katerega se je udeležilo 14 udov. Po otvoritvi zborovanja in pozdravu navzočih, izrazi gosp. predsednik veselje nad izvanredno obilo udeležitvijo današnjega zborovanja.

Poslovivši se v imenu društva od gospodov Rudolfa Koser-ja in Jožefa Purkarta, katera zapustita po Veliki noči naš okraj, pozdravi še posebej novega uda, gospodičino Emilijo Techt, učiteljico v Slovenjemgradu, katera je pristopila društvu.

I. Zapisnik zadnjega zborovanja se prečita in odobri.

II. Dopisi: a) Dopis štaj. učit. društva, tiče se preosnove opravičnega reda in zborovanja dne 1. aprila t. l.

b) Poziv „Zaveze“ za nagrobni spomenik V. Ribnikar-ja.

c) Poročilo „zasebnega pokojniškega zavoda“ o 13. glavnem zborovanju.

III. Na predlog gospoda okrajnega nadzornika dovolilo se je za „Popotnika“ iz društvene blagajnice 6 kron.

Podavanju gospoda Alojzija Arnečiča „Kako se naj pri učencih vzbuja in pospešuje čut do snage?“ sledili so navzoči z velikim zanimanjem. Da je vsem iz srca govoril, pričalo je koncema vseobče odobravanje.

Temu podavanju sledila je jako zanimiva razprava gospoda okrajnega nadzornika „O živahnosti in prijaznosti pri pouku“.

Razpravljal je o sledečih točkah:

a) V čem se razodeva živahnost in prijaznost?

b) S katerimi sredstvi jih je vzbujati?

c) Kaj ovira učiteljevo živo delovanje?

Mojstersko delo pokazalo je zopet obče priljubljenega gospoda nadzornika kot spretnega strokovnjaka na polju detovodskem, kateremu je blagor mladine, napredek šole in duševna izomika učiteljstva nad vse.

Daj Bog, da bi kmalu vsi udje društva spoznali veliko važnost in korist učiteljskih zborovanj ter se jih vedno v večem številu udeleževali!

Na veselo svidenje v polnem številu pri bodočem zborovanju. S.

Iz Črešnjevca. (Vabilo.) Po sklepu v zadnji seji bode imelo Slovenjebistriško učiteljsko društvo dne 21. maja t. l. izlet v Gorenjo Polskavo in tamkaj ob jednom svoje redno zborovanje po tem

le vspredu: 1. Sv. masa ob 10. uri v župnijski cerkvi. 2. Zborovanje v šolskem posloppju, pri katerem bo veleč. župnik gospod Anton Borsečnik iz posebne prijaznosti podaval o „Martu“. 3. Skupni obed in prosta zabava v sloveči gostilnici g. Hermann'a. Kuvert za osebo 60 kr. Želja je, da se vsi č. vdeležniki izleta zaradi obeda oglase do 19. maja t. l. pri tankajšnjem učitelju gosp. Vobiču. K polnoštevilni vdeležbi se vabi č. okrajno učiteljstvo s svojimi; posebno veselilo bi nas pa, da bi blagovolilo č. sosedno učiteljstvo, oziroma učiteljska društva nas počastiti v obilnem številu s svojo vdeležbo. Za odbor: Polanec.

Reichenburg. Sevnisko-brežiško učiteljsko društvo zborovalo bode na binkoštni torek dne 26. t. m. ob 10. uri dopoludne v šol. posloppju na Vidmu s sledečim vspredom: 1. Petje. 2. Zapisnik. 3. Poročila predsednika. 4. „O učiteljskih internatih“ — govori gospod nadučitelj Knapič. 5. Poročilo o izostali točki vspreda zadnjega zborovanja. 6. Razgovor o predmetu, ki se določi na dan zborovanja. 7. Volitev delegatov k glavnej skupščini „Zaveze“ in event. „Lehrerbunda“. 8. Želje in nasveti. — Pevska vaja se vrši na mestu točno pol ure pred zborovanjem. Društveni odbor obnavlja najuljudneje prošnjo do vseh udov, da se zanesljivo odzovejo le — temu vabilu; nekotjih že ni bilo videti leto dni, — „Bog vé, al jih bo še k'daj!“ Prijazno vabimo tudi tovariše neude, ki so nam v stanovskem krogu zmeraj dobro došli. Odbor.

Šoštanj. (Vabilo.) Šaleško učiteljsko društvo zboruje na binkoštni torek, dne 26. maja t. l. ob 10. uri dopoludne v ljudski šoli v Šoštanju. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Predavanje o Pestalozzi-ju. 3. Predlogi in nasveti. K obilni vdeležbi vabi uljudno Odbor.

Kastav, 24. aprila 1896. Podpisano cijenil se pozvati Vas na redovitu glavno skupštino, koja će se obdržavati dne 21. maja o. g. u Jelšanah uz slijedeći dnevni red: 1. Pozdrav predsjednika; 2. Izvješće tajnika; 3. Izvješće blagajnika; 4. Pregledanje računa, event. biranje revizijskog odbora; 5. Biranje novog upravnog odbora; 6. Kako da učiteljstvo pridigne svoj ugled; izvješćuje društveni tajnik; 7. Izvješće gg. delegata o zadnjoj glavnoj skupštini „Zaveze“; 8. Dogovor o budućoj glavnoj skupštini „Zaveze“ u Opatiji i biranje pomoćnog odbora radi iste; 9. Promjena društvenih pravila; 10. Uplata članarine; 11. Izbor delegata; 12. Razni predlozi, koji se imaju bar 8 dana prije najavit odboru. Početak na 9 ura izjutra u prostorijama tamošnje pučke škole. Prijatelji učiteljstva i škole bit će dobrodošli.

Učiteljsko društvo kotaro Volosko Odbor.

Dopisi in druge vesti.

Monsignor Luka Jeran †

V soboto 25. aprila je v Ljubljani ob Ave Mariji probrala smrt največjega dobrotnika slovenske učee se mladine gosp. monsignora Luko Jerana, stolnega kanonika in dolgoletnega urednika „Zgodnje Danice“.

Pokojniki se je rodil dne 16. oktobra 1818. leta v Javorjah na Gorenjskem. Obiskoval je škofjeloško šolo, potem pa šel v Karlovec na gimnazijo, ker je ostal od l. 1834. do l. 1839. Ondu se je poleg hrvaškega jezika učil tudi madjarkega. L. 1840. je prišel v Ljubljano in vstopil v šesto šolo. Na liceju l. 1841. in 1842. se je posebno bavil s slovenščino, učil se pa tudi drugih slovanskih jezikov. Učitelj mu je bil Metelko. L. 1843. je vstopil v semenišče, kjer se je bavil posebno z orijentalnimi jeziki.

V duhovnika je bil posvečen l. 1845. Novo mašo je obhajal v Poljanah in pričujoč je bil pri njej tudi dr. Janez Bleiweis. Naslednje leto je ostal Jeran še v semenišču, l. 1847. je pa prišel za kapelana v Horjul, l. 1851. pa k sv. Petru v Ljubljano. L. 1853. je šel kot misijonar v Afriko, kjer pa je tako nevarno obolel, da se je moral vrniti v domovino. Prišel je za kapelana v Trnovo, a želja, delati kot misijonar, ga ni zapustila. Šel je drugič v Afriko, a obolel je zopet in se moral vrniti na svoje prejšnje mesto, na katerem je ostal do l. 1869. Tedaj je bil imenovan papeževim komornikom in monsignorom ter se je preselil v stolno cerkev, kjer je vestno, vztrajno in s sveto vnemo izvrševal dolžnosti svojega poklica. L. 1882. je postal kanonik. Vsakdo v Ljubljani ga je poznal in gotovo tudi čislal.

Preveč bi bilo naštevati razne zasluge pokojnikove. Mnogo zaslug si je pridobil za slovensko književnost posebno ob njenem začetku. Ko so bile začele izhajati „Novice“, je pokojnik jim pridno dopisoval. Lahko rečemo, da je dr. Bleiweis imel v Luko Jeranu jednega najmarljivejših svojih sodelavnikov. Sodeloval je pri Pogačarjevem „Slovenskem cerkvenem časopisu“ in pozneje pri „Zgodnji Danici“, katero je uredoval od 1856. leta do svoje smrti. Spisal je v polstoletju nebrojno književnih, političnih in bogoslovnih člankov, ter tudi več cerkvenih, domoljubnih in polemičnih pesnij. Njegovi spisi so se odlikovali po jedrnatih pisavi in naravni sintaksi, v katerem oziru bi se od Luke Jerana lahko mnogo učili mlajši pisatelji.

Za svojega bivanja v Karlovcu se je pokojnik bil navzel ilirizma, katerega je prinesel na Slovensko in kateri se je pri njem razširil v pravo slovenstvo. Prešinjalo ga je ves čas pravo domoljubje. Prištevati ga moramo k najučenejšim Slovincem, če tudi svojega znanja ni povsod kazal. Ne le v bogo-

slovju, temveč tudi v posvetnih vedah je bil dobro podkovan. Posebno mu pa v orijentalnih jezikih ni zlepa kdo kos. Arabščino, hebrejščino in kajdeščino je gladko govoril.

Največjih zaslug si je pa pridobil pokojnik kot podpornik šolske mladine. Na stotine in stotine slovenskih dijakov je z njegovo pomočjo dovršilo svoje nauke. Večkrat se mu je očitalo, da je bil celo preradodaren, da je podpiral celo take, o katerih se je vedelo, da bodo propali. Jeran je pa navadno odgovarjal na take ugovore, nekaj se v šoli le nauče, kar bode jim koristilo v življenju. Iz tega je vidno, da pokojnik ni pripadal mej tiste, ki mislijo, da je znanje koristno le za nekatere stavbove, vedel je, da je dobro, če se razširi v vse ljudske sloje. Jeran pri dobrodelnem delovanju ni iskal slave, temveč je vse delal iz pristne krščanske ljubezni. Kako neutrudljivo je za dijake nabiral mej stanovskimi brati in drugimi prijatelji. Vsakega je opomnil, da naj se kaj spomni njegove dijaške mize. To je pač bilo treba, kajti po 300 gl. na mesec, po kolikor je on plačeval za dijake, ni bilo precej nabranih.

To Jeranovo delovanje je veliko večjega pomena za naš narod, kakor bi si kdo na prvi hip mislil. Naš narodni napredek je mogoč jedino, ker smo dobili dovolj domačega razumništva. Tega bi pa gotovo ne imeli toliko, da ni gospod Jeran toli neutrudno podpiral dijakov. Marsikdo bi ne bil mogel dovršiti svojih študij. Slovenski dijaki navadno niso od premožnih rodbin. V vseh stanovih razumništva delujejo možje, ki se imajo zahvaliti podpori Jeranovi za to, kar so. Ko bi Luka Jeran ne bil tako marljivo deloval, manjkalo bi domačih uradnikov in brez njih je slovensko uradovanje nemogoče. Zato pa lahko rečemo, da je gospod Jeran več storil za našo narodno stvar, kakor kateri koli si deželni ali državni poslanec, naj bode njegovo delovanje še tako znano. S svojim delovanjem je gotovo znatno povzdignil napredek našega naroda, če tudi nobena kronika ne našteva podrobno njegovih zaslug. Seveda nikdo tudi vedeti ne more, koliko je pokojnik posredno koristil tudi našemu slovstvu. Marsikak pisatelj se je izobrazil z njegovo podporo. Če je kdo zaslužil, da se mu kdaj postavi spomenik, je gotovo Luka Jeran.

Slovinci bode Jerana gotovo ohranili in hvaležnem spominu. Rodoljubi se pa pokojnika najbolj spominjajo, ako ga posnemajo v njegovih delih in podpirajo učee se slovensko mladino.

„Novice“.

S Kranjskega. (Raznoterosti.) Občni zbor „Pedagogiškega društva“ bode v Ljubljani na binokstni torek.*) To je prav! Ne vemo, zakaj toliko

*) Ravno pri zaključbi današnje številke došlo nam je poročilo o občnem zboru „Pedag. društva“

časa čakali s to rečjo? Vsaj vendar društvo, ki potrebuje toliko in toliko duševne hrane, mora pač biti v srcu naroda. Za ta občni zbor svetujemo, da se volijo v odbor možje pedagogi, ki imajo v resnici svetovno naobrazbo, vsestransko omiko, a ne polovičarjev. Takih mož ima ljubljanska in mariborska pripravnica lepo število, pa tudi v goriškem okraju bi se dobil kak tak mož. Napačno tudi ne bo, ako uklenemo v naš jarm gosp. urednika „Dom in Sveta“. Mož nas bo gotovo pri svoji znani marljivosti osrečil s kako temeljito razpravo. Ako pa volimo zopet edino le iz naše sredine, potem smo pa ravno tam, kjer smo bili.

Ljubljanski tovariši imajo posebno veselje do vstanovljanja raznih društev potrebnih in nepotrebnih. Radi tega naj to-le vpoštevajo. Ljubljanski tovariši naj se bolj oklenejo učit. pripravnikov, naj se ne sramujejo jih jemati v svojo sredino, s tem postali bi bolj praktični in prej samostojni. Pripravljajo naj jih na ta ali oni način na bodočo samostojnost, da bodo v resnici pravi možje, ko stopijo v javnost. Ustanovi naj se nekaj pripravniki klub, v kojem bi bili učitelji njih vodje. Kako najivni, brez prakse, brez pravega pogleda v resničnost življenja, stopijo mladi učitelji v svet; temu bode pač vsakdo pritrnil, ako se spomni svojega prvega koraka kot samostojen učitelj, koliko prevar, težav in britkosti mora prestati tak mladenič, predno dojde do pravega poznanja, do prave samostojnosti. Ta klub bi jih lahko poučil v vsem tem. Klub naj bi skrbel, da dobe pripravniki 4. leta ako mogoče tudi ženske, — tu bi pa gospice učiteljice lahko pridobile dosti zaslug — „Učit. Tovariša“ in „Popotnika“ v roke; da se seznanijo z različni najnovejšimi pojavi na šolskem polju; da dobe nekaj pogled v širni božji svet, da se pouče, da je svet dokaj širji, kakor pa „was die Schulweisheit träumt“. Stvar škodovati ne more.

Občni zbor „Zaveze“ bode torej v Opatiji. To bode pa zopet nekaj krasnih uric. Dozdeva se nam, da bode to najkrasnejšo zborovanje, kar jih je doživela „Zaveza“. Gotovo bode vsakdo prihitel, da pozdravi svojega prijatelja po preteku jednega leta v rajski Opatiji.

Nadučitelj v Srednji vasi pri Kočevji je dobil povodom svojega umirovljenja sreberni zaslužni križec, ker je služboval celih 52 let v enej in isti vasi, in ker je veliko storil v povzdigo kmetijstva, posebno sadjarstva. Na mnoga leta!

Kakor je bilo čitati v slovenskih novinah, nasadilo se je v bližini Ljubljane, mislimo, da na tivolskih travnikih več stotisoč vrbovih mladik za pletarski tečaj na strokovni šoli v Ljubljani. Kaj ki se je vršilo dne 7. maja v Krškem. Iz tega poročila povzamemo, da obstoječe „Pedag. društvo“ popolnoma ignorira poziv k zborovanju v Ljubljano ter si volilo novi odbor, za predsednika pa gosp. Josipa Bezlaja. — Opozarjamo na današnjo izjavo predsedništva „Zaveze“. Uredn.

pa, ko bi višje oblasti delovale na to, da se v Ljubljani ustanovi nekaj pletarski učni tečaj za ljudske učitelje. Kakor imamo v Gradcu ali na Dunaji pripravljalne tečaje za deška ročna dela, tako bi tudi v Ljubljani se lahko ustanovil tak tečaj za pletarstvo, kmetškemu ljudstvu se bi s tem mnogo koristilo; in tudi marsikateri učitelj bi se z veseljem poprijel te stroke.

Kranjska dežela je po svoji ogromni večini slovenska. Ali, če človek pogleda naše slavne okraj. šol. svete, misli, da se nahaja tam kje na Nemškem blizu Berlina. Ukazi, ki prihajajo na šol. voditeljstva, so vsi, skoro brez izjeme, nemški. Se ve da, naši gibčni okraj. šol. nadzorniki, človek bi skorji mislil da jih je podila kaka pristna tertonska mati tam kje ob Sprevi, ne pa slovenska, si ne upajo tudi drugače dopisavati uradno posameznim voditeljstvom. No, dež. šol. svet je pa ravno tak, sramotno je, da se more proti koncu 19. stoletja trpeti taka krivica, ko imamo vendar zajamčeno enakopravnost v ustanovnih naših zakonih.

Čuditi se pa ni treba, da je tudi mnogo takih tovarišev, ki so se po posebni čudnotvornosti podaljšali za jeden zlog, ki dopisujejo višjim oblastvom v trdi blaženi nemščini, da delajo prošnje in drugo v „Amtsprache“. Govori se, da lažje „naprej pridejo“.

Že delj časa nabiramo imena teh zgodovinsko važnih kameleonov in ko se nam zbirka nabere v zadostno število, jo objavimo.

„Knjižnica za mladino“ slabo vspéva. Žalostno! Vsak učitelj pa pač lahko pridobi vsaj jednega naročnika, če se kolikaj potruđi, pa, se ve da, rajši „fizolkamo“. Na delo, tovariši! Ne moremo pa zamolčati neke reči. Ko se trudi založnik „Knjižnice za mladino“ in trka pri učiteljih za snov, pa izdava nek drug učitelj tudi podobno Knjižnico za mladino. Gosp. izdajatelj naj ne misli, da mu bode svet zameril, ako dá nabrano snov „Knjižnici za mladino“, ne, temveč, pohvalil ga bode. Pa kaj čemo! Živela konkurenca!!

Zadnja štev. „Ljublj. Zvona“ posvečuje zadnjo polovico platnic slovenskemu učiteljstvu. Hvala mu in tudi gosp. piscu! Tolaži nas pa zavost, da se je v te platnice in se še bo marsikateri obrisal svoje mastne prste, ko bode prebiral posneto brluzgo slovenskih mladih, neizkušanih zolistov. ?

Iz Gradca. Štajerska učiteljska zaveza „Lehrerbund“ je izročila po dr. Krausu državnemu zboru peticijo radi znižanja vožnine po državnih železnicah. Da bi imela gotoveje dober vspeh, je zeleti, da se jednaka peticija vloži od kolikor mogoče mnogih korporacij, kakor od „Zaveze slov. učit. društev“, od okrajnih učiteljskih društev itd. Peticija slove:

Visoka poslanska zbornica!

Udano podpisana učiteljska zaveza usoja si, zastopajoč vse štajersko učiteljstvo, prositi, visoka

poslanska zbornica kraljestev in dežel, zastopanih v visokem državnem zboru blagovoli skleniti, „da je podeliti učnim osebam javnih ljudskih in meščanskih šol pri voznjah po c. kr. državnih železnicah tiste olajšave, kakoršnih uživajo c. kr. državni in c. kr. dvorni uradniki že nekoliko let“ in sicer z ozirom na sledeče vzroke:

1. Učne moči, nameščene na javnih ljudskih in meščanskih šolah, žrtvujejo vse svoje delovanje občenemu blagru, njih učni in vzgojni uspehi koristijo vsej državi, katero dejstvo je pripoznano že davno v visokih besedah: „Šola je politicum“, kakor tudi s tem, da varuje država svojo pravico do šole po drž. uradih: vis. c. kr. dež., okr. šol. svetu, c. kr. okr. šol. nadzorniku. Učne osebe, nameščene na javnih ljudskih in meščanskih šolah so torej, dasi ne po imenu, vsaj gotovo po svojem bistvu in delovanju uradniki za državo torej državni uradniki. Pa tudi pravi uradniki države so, ker dobivajo — ne gledé na to, da jih država namešča — svoje plače iz deželnega šolskega zaklada, h kateremu prispevajo vsi davkoplačevalci istočasno z vplačevanjem davkov za druge državne potrebe pri c. kr. davkarijah.

2. Z nedavno določeno uravnavo uradniških plač, od katere je učiteljstvo javnih ljudskih in meščanskih šol žal izključeno, naklonilo se je imenoma priznanim državnim služnikom sedanjim draginjskim razmeram približno primerno zboljšanje plač, kateremu je mala plača učiteljstva, kojemu je bilo vendar tudi treba dolgoletnih študij, v tako velikem nerazmerji, da je podelitev take olajšave, ki je sama na sebi radi redke vporabe malenkostna in še razun tega državi ne nalaga nobednih žrtev, pač sposobna, vzbujati in poživljati tako v prebivalstvu živo zadoščenje ob vsestranski skrbi visoke zbornice, kakor tudi pri učiteljstvu iskrene čute hvaležnosti na pravičnem uvaževanju narodnovzgojnih uslug, ki so se v blagor države že storile in se še bodo.

Ker so torej učne osebe v javni šolski službi vendar prav za prav državni uradniki in niso v zavidljivem gnotnem stanju, usejajo si prositi visoko poslansko zbornico takega znižanja voznine po državnih železnicah, kakoršnega že dolgo uživajo vendar bolje plačani c. kr. državni ter c. in kr. dvorni uradniki.

V Gradci, dne 1. maja 1896.

Za „Štajersko učiteljsko zavezo“:

Bogumil Stopper,
predsednik.

Fr. Söllner,
tajnik.

(„Majalis“), katerega je priredilo učiteljsko društvo za ptujski okraj v pretekli četrtek v Varberg, se je sijajno obnesel v vsakem obziru. Bilo je učiteljstva zbranega iz treh okrajev kaj lepo število, največ seveda iz ptujskega in mariborskega okraja,

ki se je v bratski slogi radovalo do poznega večera. Zares, takih shodov bi si želeli večkrat.

(25-letnica) učiteljskega društva za celjski in laški okraj se ne bode vršila o binokostih ampak se je radi nastalih zaprek morala preložiti na jesen. Gostilničar pri Zamoreu v Celju gosp. Anton Skoberne je namreč že objubljeni prostore zopet odpovedal. . . . V jeseni pa se bode ta slavnost vršila v novem „Narodnem domu“.

(Koroški deželni šolski svet) je uravnal po sklepu deželnega zbora plače učiteljem tako, da dobi 83 učiteljev po 700, 111 po 600, 222 po 540 in 139 po 480 glđ. letne plače.

(Pameten ukaz ministra Gautscha.) Učni minister je poslal vsem srednješolskim ravnateljstvom in deželnim šolskim oblastvom neki ukaz, v katerem določa, da se ne smejo preveč preminjati šolske knjige pri novih natisih, tako da so potem starejši natisi nerabljivi. Premembe v tekstu naj se omeje le na najpotrebnejše. — Ta ukaz je bil potreben, ker sedaj so nekateri izdajatelji knjig jih pri vsaki izdaji toliko predelali, da učenci prejšnjih izdaj rabiati niso mogli, da se je le več knjig razprodalo. Posebno pri jezikoslovnih predmetih, kjer o kakem naglem napredku znanosti ni govora, je tako preminjevanje bilo povsem neopravičeno. Latinske in grške slovnice, ki so se rabile pred dvajsetimi leti še niso prav nič zgubile na svoji vrednosti, a vendar so uvedli popolnoma nove izdaje, ki prejšnjim skoro nič podobne niso.

Iz „Zaveze slovenskih učiteljskih društev.“

Upravni odbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ je v svoji seji dne 6. aprila meseca t. l. soglasno sklenil, da se izjavi za preosnovo in premetitev „Ped. društva“ iz Krškega v Ljubljano. Direktorij „Zaveze“ ni hotel takoj priobčiti označene izjave v nadi, da se gosp. „Predsednik“ in odbor sama mirnim potom poravnata ter storita, kar bi bilo v prosep „Ped. društva“. A v tem so zavladale v društvu še zmedenejšje razmere: gosp. „Predsednik“ sam sklicuje občni zbor v Ljubljano, odbor pa v Krško. Bojimo se, da pridemo tudi tu do razdora v škodo narodnemu šolstvu.

Zato prosi podpisani direktorij v imenu slovenskega učiteljstva, da naj se ne ustanovi novo „Ped. društvo.“ Zaradi sloge naj blagovolita gosp. „Predsednik“ in odbor preklicati sklicana občna zbora, skliče pa naj se občni zbor za časa glavne skupščine „Zaveze“ v Opatijo, da ondi, ko bode zbranega mnogo slovenskega učiteljstva, stvar uredimo.

Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev,“
v Št. Juriji pri Kranji, 8. maja 1896.

Tajnik:

Predsednik:

Ivan Šega s. r.

Luka Jelenc s. r.

K pedagogičskemu zborovanju v Ljubljani! Zaradi znanih ovir se bode vršilo na letošnji binkoštni torek dne 26. maja 1896 v Ljubljani le osnovalno zborovanje za ustanovitev novega pedagogičskega društva. — V ta namen se dnevni red primerno izpremeni. — Ustanovitev novega društva je še najprimernejša, ker je moči na ta način podati društvu trdno podlago za dejansko, intenzivno in vsestransko „pedagogičsko — didaktičsko delovanje.“

Shod štajerskih učiteljev.

Med štajerskimi učitelji osnul se je odbor, ki sklicuje na 23. dan maja meseca t. l., to je na binkoštno soboto ob 2. uri popoldne v puntigamsko dvorano v Gradci splošno skupščino štajerskih učiteljev s sledečim vspeedom:

1. Položaj štajerskega učiteljstva in njega zahteve;
2. Stališče političnih strank napram tem zahtevam;
3. Predlogi in sklepi, tičeči se prvih dveh točk.

K tej skupščini se vabijo: bivši člani deželnega zbora in kandidatje za prihodnje volitve v deželni zbor, osebe šolskih oblastev, vodje vseh političnih strank in zastopniki vsega štajerskega časnikaštva. Zborovanje bo javno in vsakemu pristopno. Da se pokrijejo troški, naj blagovoli vsak nekaj darovati v ta namen in poslati Albertu Horvateku, učitelju v Gusswerk. Odbor zahteva v svojem oklicu, da se vdeleži te skupščine najmanj 700 učiteljev in učiteljic, ker le tedaj se je nadejati mogočnega vtisa, kakršnega je neobhodno treba, ako hočemo doseči svoj cilj: „zboljšanje naših gmotnih razmer“! Komur je torej mar, da se mu skoraj bolje godi, nikar ne zamudi te skupščine, ki je res jako velike važnosti. Učiteljstvo se mora vendar jedenkrat dobro organizovati, sicer ne bo doseglo v nobednem oziru ničesar.

Premembe pri učiteljstvu. Gospod Franc Trošt, učitelj v Vodiah pride v Ljubljano na mestno deško petrazrednico; gđ. Jakobina Naglas, suplentinja na mestni nemski dekliški šestrazrednici v Ljubljani in gđ. Hermina Goslar, zač. učiteljica v Podzemlji sta na svojih mestih stalno nastavljeni. Gđ. Ana Prevec je imenovana za začasno učiteljico v Dol. Logateci in bivša pom. učiteljica v Cerkljah, gđ. Viktorija Juvančič, zač. učiteljico v Starem trgu; gospod Franc Čuk, začasni učitelj v Poddragi pride v Ostrožnabrdo. — Gosp. Jožef Kotnik, učitelj-voditelj v Žusenu je premeščen na učiteljsko mesto v Selnico ob Dravi, na njegovo mesto v Žusenu pa je prišel kot zač. učitelj-voditelj g. Hrabroslav Žmavc, dosedaj podučitelj v Grižah; gđ. Eliz. Valenko, zač. podučiteljica pri Sv. Vidu bl. Ptuja dobila je podučiteljsko mesto v Vurbergu.

[Popačena mladina] Pred praškim porotnim sodiščem se je vršila te dni obravnava, katera je pokazala, kako se dobro vzgojeni otroci v slabi družbi popačijo. Obtožen je bil 16letni knjigoveški učenec Robert Pav, sin imovitega meščana, hudodelstva zavratnega umora. Fant je v tretjem gimnazijskem razredu začel pohajkovati po gostilnah in prišel v dotiko z razupitiimi ženskami ter zanemarl nauke, da je bil iz šole izključen. Vse prizadevanje očetovo, spraviti fanta na pravo pot, je bilo zaman. Robert Pav je jel krasti. Kar mu je doma prišlo v roke, vse je vzel in prodal, denar pa znosil v neko razupito krčmo. Tam se je mudila neka Ana Böhmova, v katero se je fant zaljubil in njej na voljo je Robert Pav še drznejše kradel, ko prej. Nazadnje je ukradel očetu 70 gl. Dokler je imel kaj denarja, je bila Ana Böhmova ž njim prijazna, ko pa mu je zmanjkalo, ga je podila od sebe. Ker ga je imenovala „fantiča, ki še brk nima“, je Robert Pav sklenil, jo umoriti. Kupil je kuhinjski nož, šel k Böhmovi in jo zavratno umoril. Prizadel ji je 33 ran. Sodišče je pokvarjenega dečka obsodilo na osem let težke ječe.

Št. 397.

Natečaj.

(Mesto učitelja in šolskega voditelja.)

Na jednorazredni ljudski šoli v Zgornji Ponikvi, pošta Velenje, je umestiti pričetkom zimskega tečaja 1896/7 mesto učitelja in šolskega voditelja z dohodki po III. plač. razredu definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje, katere je opremiti s pričevali zrelosti in učne usposobljenosti, z dokazom avstr. državljanstva (domovnico)

in z dokazom usposobljenosti za subsidiarčno poučevanje v katoliškem veronauku, potom predstojnega okrajnega šolskega sveta do 30. maja meseca 1896. l. pri krajnem šolskem svetu v Zgornji Ponikvi.

Okr. šolski svet Celje, dne 1. maja mes. 1896.

Predsednik: Wagner s. v.

Higij. c. kr. priv. šolske klopi in dovoljenja za njih ponarejanje priporočila po nizki ceni in tudi na obroke. V Kamnici pri Mariboru. **Iv. Weixl**, naduč.

Vsebinska. I. Kako praznuj slovensko učiteljstvo 50letnico slavnega vladanja Njegovega Veličanstva, našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. — II. Zgodovina ljutomerske šole. (M. Slekovec.) (II.) — III. Načrt za računanje na jednorazredni ljudski šoli. (L. Lavtar.) (XVIII.) — IV. Slovstvo. (Na „Odgovor.“ — Novosti.) — V. Društveni vestnik. — VI. Dopisi in druge vesti. — VII. Natečaj in inserat.